

*І.М. Посохов,
д.е.н., професор;
О.В. Чепіжко,
аспірант,
Національний технічний
університет «ХПІ», м. Харків*

Проблеми управління конкурентоспроможністю підприємств в умовах трансформації економіки України

Сьогодні економіка України, як і вся світова система, перебуває під впливом таких явищ процесу глобалізації як: інтернаціоналізація виробництва і капіталу; глобалізація продуктивних сил; формування глобальної інфраструктури; посилення світової конкуренції за ринки збуту; зростання масштабів міграції робочої сили на міжнародному рівні. Одночасно, в економіці України спостерігаються і внутрішні процеси трансформації: перехід від існуючої перехідної (кланово-олігархічної) моделі економіки в напрямі розвитку національної моделі капіталізму, яка успішно функціонує у багатьох країнах світу, що відрізняються високим рівнем соціально-економічного розвитку[2, 6].

Якісні зміни в економіці України супроводжуються природним підвищенням рівня нестабільності і невизначеності середовища функціонування суб'єктів господарювання, що обумовлює необхідність вивчення сучасних проблем управління конкурентоспроможністю

вітчизняних підприємств і пріоритетність розв'язання завдання вдосконалення системи управління конкурентоспроможністю.

Серед вчених, які досліджували питання «управління конкурентоспроможністю підприємства» слід відмітити зарубіжних і вітчизняних дослідників, таких як: М. Портер, Л. Балабанова, Р. Фатхудінов, М. Галелюк, Н. Тарнавська, О. Кузьміна, Г. Скударь, Г. Бондаренко, Р. Мансуров, Т. Безрукова, О. Янковий та інші.

Концепція управління підприємством представляє систему управління конкурентоспроможністю підприємством як організаційно-економічний механізм, який складається із програмно-цілевих комплексних блоків, що відображають конкретні організаційні, економічні, техніко-технологічні заходи в їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності, реалізація яких сприяє результативному здійсненню управлінських рішень у цій сфері діяльності. Основним принципом функціонування всіх елементів організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства є забезпечення розв'язання проблеми удосконалення його конкурентних можливостей, формування конкурентних переваг [1,3] для досягнення стійкого розвитку шляхом цілеспрямованого впливу на фактори конкурентоспроможності та невизначеність дій конкурентів і контрагентів, при формуванні конкурентоспроможності підприємства [4].

Аналізуючи проблеми низького рівня управління конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств у сучасних умовах соціально- економічної трансформації суспільства [1, 3, 5], можна виділити дві основні групи причин такого становища:

1) низька якість управління, що пов'язане з недосконалістю організації внутрішнього управлінського процесу на підприємстві;

2) недосконалість управління, яка обумовлена негативним впливом макро- факторів вітчизняної системи господарювання.

До першої групи причин належать такі проблеми:

- неадекватне розуміння сучасних процесів у сфері управління підприємством; небажання відійти від стереотипу господарювання на дефіцитному ринку (конкурентна боротьба на насиченому ринку змушує підприємство вести господарську діяльність на рівні, що перевищує європейські стандарти);

- формальне впровадження на підприємствах інтегрованих систем менеджменту, які відповідають світовим стандартам (ISO 9000 (якість), ISO 14000 (екологія), ISO 22000 (харчова безпека), OHSAS 18000 (виробнича безпека), тощо), внаслідок неправильного розуміння сутності удосконалення;

- низький загальний рівень ділової культури організації і ділової досконалості;

- недосконалість інформаційних технологій у системному управлінні;

- недостатнє мотивування та залучення персоналу у процес удосконалення загальної організаційної ефективності управління підприємством;

- відсутність стратегії забезпечення конкурентоспроможності у переважній більшості підприємств.

Відмітимо, що недосконалість внутрішньої організації управлінського процесу на підприємстві створює низку негативних соціально-економічних явищ: високий рівень непродуктивних витрат (відновлюваних і невідновлюваних), висока собівартість продукції і низька продуктивність праці; виробництво продукції низької якості; скорочення робочих місць та інше.

Друга група проблем управління конкурентоспроможністю підприємства пов'язана з негативним впливом макро-факторів середовища господарювання. Найбільш істотний вплив на ефективність управління діяльністю підприємства здійснює національний бізнес-клімат. В Україні, після здобуття незалежності, сформувався агресивний бізнес-клімат, що не сприяє розвитку сприятливого конкурентного середовища і незважаючи на те, що останніми роками спостерігаються позитивні зрушення у сфері поліпшення бізнес-середовища (приймаються закони по боротьбі з корупцією: де-регулювання бізнесу; удосконалення податкової системи та інше), ринок України все ще недостатньо сприятливий для вітчизняного бізнесу і недостатньо привабливий для іноземних інвестицій.

Однак, створення в Україні сприятливого бізнес-клімату, при цьому, не забезпечивши системного вдосконалення управління національних підприємств, створює для українських підприємств великий ризик втрати внутрішнього ринку, у зв'язку з більш низькою

конкурентоспроможністю товарів вітчизняних підприємств щодо подібних товарів іноземних компаній.

Отже, вирішальну роль у здійсненні управління конкурентоспроможністю підприємства відіграють пріоритети ділової досконалості і системного менеджменту, які відображені в концепціях ділової досконалості (модель EFQM, модель Демінга, модель Болдріджа). Постійне вдосконалення цільових систем менеджменту на основі міжнародних стандартів, впровадження на підприємстві однієї з моделей ділової досконалості, які використовують найуспішні світові компанії, дає можливість розробити конкретну цілеспрямовану інноваційну програму удосконалення організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Безрукова Т.Л. Управление конкурентоспособностью предпринимательской организации : монография / Т.Л. Безрукова, Е.И. Сапронов, С.С. Морковина. – М. : Изд-во «КноРус», 2008. – 163 с.
2. Бочан І. Системна трансформація економіки України та шляхи подолання кризових явищ: інституціональний підхід / І. Бочан // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29.
3. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення / за заг. ред. О.Г. Янкового. – Одеса : Атлант, 2013. – 470 с.
4. Николук О. М. Особливості застосування методів математичного моделювання та оцінювання конкурентоспроможності підприємства / О.М. Николук // Економічний вісник НГУ. – 2012. – № 2. – С. 151 – 154.
5. Посохов І. М. Актуальність управління конкурентоспроможністю підприємства на засадах процесного підходу / І.М. Посохов, О.В. Чепіжко // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця, присвячена 115 річниці від дня народження видатного економіста, Нобелівського лауреата з економіки 1971 року : тези доп., 26 – 28 травня 2016 р. – Х. : [б. в.], 2016. – С. 190 – 193.
6. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія / І.М. Посохов [та ін.] ; ред. І.М. Посохов [та ін.] ; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Х. : НТУ «ХП», 2016. – 450 с.